

ТЕНДЕНЦІ ЗДІЙСНЕННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ПОСЛУГАМИ УКРАЇНИ

В сучасних тенденціях світового господарства можна виділити бурхливий розвиток сфери послуг, який відбувається під впливом глобалізаційних процесів. Як свідчить практика, для значної частини країн світу сфера послуг є однією з найважливішою і дедалі значущою складовою економіки. Залучення вітчизняної економіки до світових глобалізаційних процесів сприяє розширенню можливостей України у здійсненні торговельних операцій на міжнародних ринках. Попри сприятливі ззовні умови для розвитку зовнішньої торгівлі існують перешкоди внутрішнього характеру. Зокрема – це воєнно-політичний конфлікт на сході країни, погіршення економічних відносин із Росією, кризовий стан економіки держави.

Характерною ознакою сучасного етапу розвитку світового ринку є випереджальні темпи зростання торгівлі послугами, що зумовлено стрімкими технологічними змінами, інтелектуалізацією праці, інформатизацією суспільних і виробничих відносин. Постійно змінюються напрями зовнішньоторговельних потоків та видова структура ринку послуг. Зростають обсяги супутніх послуг у виробництві й експорті багатьох капітало- та наукомістких товарів (програмне забезпечення, дизайн, інжиніринг, логістика, маркетингові послуги); у складі послуг набувають більшої ваги готельний бізнес, рекламні, консалтингові, страхові, фінансові, агентські, брокерські, ріелтерські, адвокатські й лізингові послуги, франчайзинг, торгівля ліцензіями та патентами, “ноу-хау” тощо. Ринок послуг став одним із перспективних секторів світового ринку.

Динаміка експортно-імпортних послуг в Україні за останні роки має постійну тенденцію до змін. Детальніше проаналізуємо їх згідно таблиці 1.

Аналіз структурних зрушень у розподілі обсягів реалізованої продукції за видами послуг показав, що загалом протягом п'яти років відбулися істотні структурні зрушення стосовно таких видів економічної діяльності, як транспортні послуги та послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги. Якщо у 2012 році питому вагу в обсязі реалізованих послуг від загального обсягу наданих послуг займала така секція економічної діяльності, як транспортні послуги (74 %), то у 2014 р. цей показник становив лише 58,51 %. Варто відзначити зростання таких видів послуг, як послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги. Їх частка збільшилася з 13,90 % у 2012 р. до 30,31 % у 2018 р. Найменшу частку в обсязі реалізованих послуг від 0,68 % у 2012 р. до 0,60 % у 2018 р. займає державні та урядові послуги.

Динаміка структури експорту послуг у 2012–2018 рр. (млн. дол. США) [1]

10							
Найменування послуги	2012*	2013*	2014*	2015*	2016*	2017*	2018*
Усього	14096,2	14233,2	11520,8	9736,6	9867,9	10714,3	11854,7
Послуги з переробки матеріальних ресурсів	1577,8	172,2	1334,3	1078,3	1125,7	1419,7	2084,2
Транспортні послуги	8287,1	7981,8	6101,9	5263,1	5300,5	5861,4	5823,7
Послуги, пов'язані з подорожами	392,5	358,1	228,0	200,9	205,2	242,7	286,6
Послуги з будівництва	219,0	224,8	231,9	291,6	389,2	102,2	146,5
Послуги, пов'язані з фінансовою діяльністю	248,3	337,8	222,1	190,8	83,1	74,2	107,1
Послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги	1113,5	1477,1	1675,5	1585,5	1644,0	1760,7	2044,1
Ділові послуги	1420,0	1543,7	1250,3	816,7	790,6	921,8	1012,2
Державні та урядові послуги	4,8	17,2	4,6	4,3	3,5	3,8	5,2

* Інформація за 2010-2013 наведена без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя, за 2014-2016 - без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції, за 2017 - без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м.Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Аналіз структурних зрушень імпорту за видами послуг показав, що відбулися структурні зрушення таких видів економічної діяльності, як транспортні послуги та державні та урядові послуги (таблиця 2). Якщо у 2012 р. питому вагу в обсязі реалізованих послуг від загального обсягу наданих послуг займала така секція економічної діяльності, як транспортні послуги (48 %), то у 2017 р. цей показник становив лише 31 %. Варто відзначити зростання таких видів послуг, як послуги у державні та урядові, їх частка збільшилася з 19 % у 2012 р. до 29 % у 2018 р. Найменшу частку від 0,98 % у 2012 р. до 0,62 % у 2018 р. в обсязі реалізованих послуг займає послуги з переробки матеріальних ресурсів.

Динаміка структури імпорту послуг у 2012–2018 рр. (млн. дол. США) [1]

Імпорт							
Найменування послуги	2012*	2013*	2014*	2015*	2016*	2017*	2018*
Усього	6650,0	7523,0	6373,1	5523,0	5326,5	5476,1	5806,2
Послуги з переробки матеріальних ресурсів	169,2	11,6	51,2	63,4	5,2	2,7	2,8
Транспортні послуги	1713,4	1689,7	1376,5	1153,3	989,2	1213,0	1380,0
Послуги, пов'язані з подорожами	569,2	678,9	681,0	597,6	603,2	794,9	979,3
Послуги з будівництва	257,7	262,4	147,9	40,2	61,4	106,6	57,2
Послуги, пов'язані з фінансовою діяльністю	951,6	1009,7	800,3	874,7	561,1	424,4	466,3
Послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги	456,2	696,7	512,0	548,3	420,4	423,9	462,6
Ділові послуги	1083,5	1415,8	993,9	719,1	813,5	828,2	1227,0
Державні та урядові послуги	602,5	593,7	1158,8	1056,4	1332,5	1055,2	589,9

* Інформація за 2010-2013 наведена без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя, за 2014-2016 - без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції, за 2017 - без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м.Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Суттєве розширення участі України у світовій торгівлі послугами потребує розробки відповідної стратегії діяльності в системі міжнародного поділу праці. Для лідерства в конкуренції на цьому ринку необхідно забезпечити переваги за п'ятьма складовими: якість, швидкість, зручність, комплексність і передбачення [2]. Якщо розглядати сутність якості з багатьох висловів науковців та описів практичного досвіду, то це догодження клієнтові, потрібно давати йому більше, ніж він очікує. Швидкість послуги спрямована на випередження конкурентів у пропозиції, надання послуги тоді, коли клієнт ще може без неї обійтися, сприяння зароблянню клієнтом додаткових доходів, за допомогою послуги, що надається. Зручність сьогодні стає фактором, що за своїм значенням у конкурентній боротьбі випереджає й ціну, і широту асортименту. Особливо важлива зручність під час надання послуг на європейському ринку. Комплексність передбачає надання найширшої гами послуг, як тих, що належать до спеціалізації фірми, так і споріднених, як тих, що входять у вартість, так і безкоштовних. Послуга має включати все, що може забагатити споживачеві, але при цьому залишатися простою для споживання. Принцип комплексності не повинен суперечити принципів зручності. Суттєве значення передбачення у сфері послуг, як і в бізнесі взагалі, не викликає сумнівів. Послуга, сутність і технологія виконання якої розробляється після її запиту, малоефективна і, як правило, створює багато незручностей споживачам [2].

Отже, в умовах глобалізації, сфера послуг набуває динамічного розвитку та стає одним із впливових чинників, від яких залежить зростання економіки, підвищення конкурентоспроможності країни на світових ринках. Подальший вплив глобалізації призведе формування сервісної економіки з активною участю країн, що розвиваються, та країн з перехідною економікою. Для подальшого розвитку сфери послуг необхідним є вирішення комплексних завдань: формування сприятливих умов для підприємницької діяльності у секторі послуг; створення економічного та правового середовища; вдосконалення дії механізму місцевого самоврядування; залучення громади до активної участі у визначенні пріоритетних напрямів зростання ринку послуг. Для України актуальним є прискорений розвиток і, відповідно, експорт транспортних послуг, переробку матеріальних ресурсів, ділові науково-дослідні, будівельні послуги. Ця сфера зовнішньоекономічної діяльності є серйозним потенціалом для збільшення експорту країни і тому заслуговує пріоритетної уваги. Суттєве розширення участі України у світовій торгівлі послугами потребує розробки відповідної стратегії діяльності в системі міжнародного поділу праці. Реалізація стратегії переходу сфери послуг на інноваційно-інвестиційну модель розвитку дасть змогу активізувати всі види економічної діяльності у виробництві та реалізації послуг.

Список джерел:

1. *Динаміка структури експорту-імпорту послуг. Державна служба статистики України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2008/zd/dseip/dseip2007_u.htm*

2. *Савельєв Є. Україна як велика держава з економікою міжнародних послуг (сценарій розвитку для XXI ст.) / Є. Савельєв // Вісник Тернопільської академії народного господарства. 2016. № 5. С. 15–24.*